

Starta eko **Dikor**

Foto: Urban Wigert

Börja med ekologisk dikoproduktion

Text: Dan-Axel Danielsson, Jordbruksverket

Allt fler vill köpa ekologiskt kött. Därför ökar efterfrågan på kalvar som föds upp och slaktas som ekologiska. Därför behövs ekologiska dikor. Har du förutsättningar för att ha ekologiska dikor, eller har du konventionella dikor som kan bli ekologiska? Skillnaden kan vara mindre än du tror.

I Sverige finns över 74 000 ekologiska dikor. Det innebär att mer än var tredje svensk diko är ekologisk. Långt ifrån alla kalvar som föds som ekologiska blir ekologiskt kött. Det är heller inte särskilt vanligt att ekologiskt uppföda kalvar betalas med ett merpris. Stödsystemet och att skillnaden mot konventionell produktion är liten har gjort att ekologisk dikoproduktion blivit vanlig.

Varför ekologisk produktion?

Målet med ekologisk produktion är ett långsiktigt hållbart jordbruk med en strävan efter balans mellan växtodling och djurhållning. Mineralgödsel och kemiska växtskyddsmedel används i mycket begränsad omfattning. Djuren ska kunna utföra sina naturliga beteenden, vara utomhus mycket och det mesta av fodret ska komma från den egna gården.

Kontrollen garanterar ekologiskt

Om du följer EU:s regler för ekologisk produktion och är anmäld till ett kontrollorgan som kontrollerar din produktion får du sälja och märka dina produkter som ekologiska. KRAV-reglerna har sin grund i EU:s regler men går i vissa fall lite längre än vad EU:s regler gör. Reglerna för ekologisk produktion hittar du på EUR-Lex. På Jordbruksverkets webbplats finns en länk till de nationella riktlinjerna för ekologisk produktion som branschen tagit fram. KRAV:s regler hittar du på KRAV:s webbplats.

I normalfallet kommer produktionen att kontrolleras minst en gång per år. Tänk på att sköta all dokumentation som behövs.

Det är ganska liten skillnad mellan ekologisk och konventionell dikoproduktion. Den största

skillnaden är att allt foder måste vara ekologiskt odlat. Du får inte avmaska djuren rutinmässigt, men om de angrips av parasiter får du givetvis behandla dem för det.

Undersök marknaden

Innan du börjar med ekologiska dikor ska du tänka över vad du ska göra med kalvarna. Om du tänker föda upp dem själv på din gård har du avsättningen säkrad, men du bör sondera marknaden för ekologiska slaktdjur.

Om du inte tänker föda upp kalvarna själv bör du skriva avtal med någon annan lantbrukare som föder upp dem till slakt. Om den som föder upp dem till slakt tänker föda upp tjurkalvarna till ekologiska stutar måste du se till att de kastre-ras innan 8 veckors ålder.

Så här ställer du om

Omställningstiden för marken är två år. Omställningstiden för djuren är 12 månader, dock lägst tre fjärdedelar av deras livstid.

Använd köttraser

Du kan använda vilka köttraser eller köttras-korsningar som helst. Mjölkraser och djur som är till hälften mjölkras är inte lämpliga. Om du byter från mjölkproduktion till dikoproduktion bör du också helt byta djurmaterial. Köttraserna har sinsemellan olika egenskaper. Välj en ras eller korsning som passar din gård och den marknad du jobbar mot.

Genetiskt hornlösa djur blir allt populärare då du slipper problem med avhorning. Hornlösa djur betalas ofta ett bättre pris än vad hornade djur gör. Det finns hornlösa stammar av alla de vanligaste köttraserna. Det viktigaste är att hela

Foto: Ulf Nylén

besättningen har samma status. Annars kommer djuren med horn att tränga undan de hornlösa. Om du önskar avlägsna hornanlagen på dina djur måste du ha det godkänt av Jordbruksverket.

Om du behöver köpa in avelsdjur är huvudregeln att de ska vara ekologiskt uppfödda, men det finns undantag.

En diko kalvar i medeltal 5 gånger. Det innebär att cirka 40 procent av kvigorna föds upp för att bli dikor på gården. Du kan sälja resten eller föda upp dem till slakt. Ofta använder man en tjur av en av de mindre raserna till kvigorna för att undvika problem med svåra kalvningar.

Välj kalvningstidpunkt

Du bör fundera över vilken kalvningstidpunkt som är lämpligast utifrån dina förutsättningar. Tidigare var det vanligt att korna kalvade i mars eller april, men nu är det inte ovanligt att korna kalvar tidigare på året eller till och med i december. Detta kan vara särskilt intressant inom ekologisk produktion då grovfoder ska utfodras i fri tillgång och tidigt födda kalvar är mer efterfrågade av de som föder upp dem till slakt.

Fördelarna med tidig kalvning är att kalvarna kan utnyttja mer bete. De är större på hösten och är lättare att föda upp till slakt under den

kommande stallperioden. Eftersom kalvarna kan vänjas av tidigt kan sinkorna beta ner naturbetsmarker på hösten utan att det blir lägre produktionsresultat. Det blir också lättare att använda sig av semin med tidig kalvning då betäckningar sker under stallperioden.

Nackdelarna med tidig kalvning är att kornas näringsbehov ökar under stallperioden och det behövs mer utrymme i stallet. En annan nackdel är att kalvarna är utsatta för ett högre parasittryck. Kvigkalvar och tjurkalvar måste skiljas åt på bete för att de inte ska bli några oönskade dräktigheter.

Ekologisk foderstat

Allt foder utom mineralfodret ska vara ekologisk producerat.

Enligt reglerna för ekologisk produktion ska djuren ha fri tillgång på grovfoder. Det innebär för det mesta en stor överutfodring under stallperioden. Ett sent skördat vallfoder är mer än tillräckligt. Korna kan också utfodras med halm, men kom ihåg att halmen ska vara ekologisk om korna ska äta av den. Ströhalm behöver inte vara ekologisk, men beakta risken att korna äter av den och får i sig otillåtna substanser.

Under de sista veckorna av dräktighet ökar näringsbehovet och därmed också kornas krav på grovfodret. När korna kalvat och börjat mjölka behöver de ett tidigt skördat grovfoder. Om de får det behöver de inget kraftfoder. Ekologiskt kraftfoder är för dyrt att använda i dikalvsproduktion.

Kor som under stallperioden antingen är högdräktiga eller mjölkande kan utfodras med ett tidigt skördat vallfoder under hela stallperioden. Det är viktigt att anpassa utfodringen utifrån kornas hull. Vilket hull de har vid installningen beror på vilken ras korna har och vilken tillgång till bete de haft. Om det är stor variation i hull på korna måste du dela in dem i grupper och utfodra dem så att de har ett normalhull vid kalvning. Ge grovfoder med lågt energiinnehåll till de feta korna och grovfoder med högt energiinnehåll till de magra korna.

Betet är avgörande

Betet är viktigt för dikorna och både historiskt och internationellt har så stor del som möjligt av denna produktion förlagts till bete. Marknaden för kalvarna och regler för hur naturbetesmarker ska betas kan dock innebära andra strategier.

Dikorna är bra naturvårdare. De bidrar till ett öppet landskap och är den djurkategori som vi helst ser på naturbetesmarker. I vissa fall krävs en hård avbetning för att få önskvärd effekt på floran på betesmarken. I dessa fall är en sinko det bästa alternativet. Då slipper du minskad tillväxt på kalvarna. Med en tidig kalvning kan kalvarna vänjas av under sommaren och sinkorna kan under sensommar och höst beta ner naturbetesmarkerna.

Även om en ko kan omvandla ganska grovt gräs till mjölk och kött, så kan inte en kalv det. För att kalven ska kunna utvecklas på rätt sätt behöver den ha tillgång till ett spätt och smakligt bete. Betesplanering är därför viktigt även i dikoproduktionen. Det gäller även att ha en strategi för hur du ska kunna förebygga parasitproblem.

Ett riktmärke är att du kan ha 1,5 dikor med kalv per hektar hagmarksbete i början på betes säsongen, men endast 0,75 i slutet. För åkermarksbeten kan du dubbla beläggningen. Särskilt naturbetesmarkerna kan variera mycket i avkastning. Anpassa beläggningen efter förutläggningarna på din gård.

Foto: Dan-Axel Danielsson

Genom att fällindela betena och låta djuren rotera mellan fällorna får du ett smakligare bete och lättare att bemästra parasiterna.

Byggnader för lösdrift

Grundregeln är att korna ska gå lösa. De mått som behövs är i stort sett de samma som krävs enligt djurskyddslagen. I besättningar om högst 50 vuxna djur är det tillåtet att ha korna uppboundna om de rastas utomhus minst två gånger per vecka.

Spaltgolv är endast tillåtet om djuren samtidigt har tillgång till strödd liggyta. Minst halva den tillgängliga golvytan ska vara helt golv. Kalvning inomhus ska ske i kalvningsbox. Kalvarna ska ha tillgång till en kalvgömma.

Fundera ut hur du ska få tag i tillräckligt med strö. Det du strör med behöver inte vara ekologiskt producerat.

Odla ditt eget foder

Reglerna för ekologisk produktion säger att du ska vara självförsörjande av foder till 60 procent (70 procent från 2024). När du beräknar din självförsörjningsgrad av foder får du byta egen spannmål eller annan gröda som kan användas som foder till nötkreatur mot inköpt foder. Du får samarbeta med andra ekologiska aktörer eller aktörer under omställning, eller med foderaktörer. Till korna behöver du i princip bara odla grovfoder. Vallfoder och helsädesensilage fungerar bra. Till sinkorna är sent skördat grovfoder att föredra. Till de kor som ger di, bör grovfodret vara skördat tidigare.

Så mycket foder går åt

Det behövs cirka 2 ton ts grovfoder per ko och år. Det går åt mer ju tidigare under stallperioden som kon kalvar. Större kor behöver mer och mindre kor mindre. Magra kor behöver mer och feta kor mindre. Eftersom grovfoder enligt reglerna ska ges i fri tillgång går det många gånger åt mer än 2 ton ts per ko. Det är fullt möjligt att de konsumerar 3 ton ts under en stallsäsong.

Mineralfoder behövs också. Räkna med 40 kg per ko och år.

Räkna på lönsamhet

Lönsamheten beror till största delen på marknadens efterfrågan och gårdens förutsättningar. Ta hjälp av en rådgivare eller räkna själv vad det skulle innebära för din gård. Du kan i SAM-ansökan ansöka om ersättning för omställning till ekologisk produktion och ersättning för ekologisk produktion. Innan du börjar omställningen ska du anmäla dig till och du ska ansluta dig till ett kontrollorgan.

Möjligheten att få ersättning för naturbetesmarker påverkar lönsamheten mycket. Ta reda på vilka möjligheter du har på din gård för att få sådana stöd.

Du kan få goda råd

Ta kontakt med en rådgivare om du är intresserad av diskutera vilka förutsättningar du har för att starta med ekologiska dikor. En rådgivare kan också ge dig tips om andra lantbrukare som har ekologiska dikor som du kan ta kontakt med och eventuellt besöka.

Europeiska jordbruksfonden
för landsbygdsutveckling, Europeiska
investeringar i landsbygdsområden

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (vx)
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se

ISSN 1102-8025. JO21:6